

1610 - Fictief vruchtgebruik bij testament met quasi wettelijke verdeling

Hof Arnhem-Leeuwarden, 09-01-2018, 17/00500

Successiewet 1956 (BWBR0002226, 1)

V-N Vandaag 2018/140

ECLI:NL:GHARL:2018:199

Hof Arnhem-Leeuwarden oordeelt dat er sprake is van een verkrijging krachtens erfrecht. Er is namelijk ook sprake van een verkrijging krachtens erfrecht indien de geldvordering opkomt bij een testament dat inhoudelijk overeenkomt met een wettelijke verdeling.

A, de echtgenoot van X, overlijdt in 2009. A en X waren op huwelijkse voorwaarden gehuwd, waarbij elke gemeenschap van goederen was uitgesloten, met een finaal verrekenbeding bij overlijden. De belaste verkrijging van X bedraagt € 2,3 mln, waarbij rekening is gehouden met een fictief vruchtgebruik van € 1,4 mln. X is het er niet mee eens dat rekening wordt gehouden met het fictief vruchtgebruik. Volgens haar is er geen sprake van een verkrijging krachtens erfrecht. Zij stelt daarbij dat met de latere verdeling geen rekening kan worden gehouden en dat er eigenlijk sprake is van een quasi-wettelijke verdeling, zodat de vorderingen en schulden die het gevolg zijn van de latere verdeling niet zijn ontstaan krachtens erfrecht.

Hof Arnhem-Leeuwarden oordeelt dat er sprake is van een verkrijging krachtens erfrecht. Het hof verwijst hierbij naar art. 1 lid 5 SW 1956, op grond waarvan er ook sprake is van een verkrijging krachtens erfrecht indien de geldvordering opkomt bij een testament dat inhoudelijk overeenkomt met een wettelijke verdeling. Volgens het hof heeft X de nalatenschap namelijk, op grond van het testament, verdeeld als ware er een wettelijke verdeling als bedoeld in art. 4:13 BW, waardoor de zonen van X een geldvordering op haar hebben verkregen. De aanslag blijft in stand.

Zie ook:

- V-N 2015/25.16
- HR 11 juli 1989, ECLI:NL:HR:1989:ZC4084, BNB 1989/260

Wenk

- In geschil is de vraag of een vordering wegens onderbedeling, die is ontstaan krachtens een quasi wettelijke verdeling, een erfrechtelijke verkrijging is en of er sprake kan zijn van een fictief vruchtgebruik ten aanzien van deze vordering.
- In veel testaments is een zogenoemde quasi wettelijke verdeling opgenomen. Daarbij is aan de executeur-afwikkelingsbewindvoerder (vaak de partner van erflater) de last opgelegd om de nalatenschap te verdelen alsof er sprake is van een wettelijke verdeling. Deze executeur mag de nalatenschap naar believen verdelen.
- In deze casus deelde de executeur (tevens de echtgenote van erflater) alle goederen aan zichzelf toe. Daarmee werd zij overbedeeld en ontstond er een schuld aan de kinderen voor het bedrag van de overbedeling. De pendant is dat de kinderen een vordering wegens onderbedeling op hun moeder hebben gekregen.
- Belanghebbende, de echtgenote van erflater, stelt zich op het standpunt dat deze vordering niet krachtens erfrecht is verkregen en dat daardoor geen sprake kan zijn van fictief vruchtgebruik. Daarbij verwijst belanghebbende naar het stokoude arrest van de Hoge Raad uit 1903 (HR 2 januari 1903, PW9536). De Hoge Raad oordeelde destijds dat een latere verdeling geen gevolgen kan hebben voor de heffing van erfbelasting.
- Hof Arnhem-Leeuwarden verwerpt de stelling van belanghebbende. In art. 1 lid 5 Successiewet 1956 (tekst van 2009, thans lid 6) staat – vrij vertaald - dat een geldvordering die ontstaat als gevolg van een uiterste wil die overeenkomt met de wettelijke verdeling, een erfrechtelijke verkrijging is. Daarmee wordt dus afgeweken van het arrest uit 1903.

- Vervolgens staat in het testament dat de rente op deze vordering 2% is. Erfgenamen zijn van dit percentage niet afgeweken.
- De Hoge Raad heeft bepaald dat er sprake is van een fictief vruchtgebruik als op een niet opeisbare vordering wegens onderbedeling een rente wordt vergoed die lager is dan 6% samengestelde rente (BNB 1989/260). Het fictief vruchtgebruik is het verschil tussen 6% samengestelde rente en de rente die partijen onderling overeenkomen. De uitkomst wordt vermenigvuldigd met de kapitalisatiefactor uit art. 5 Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956.
- Nu er sprake is van een verkrijging krachtens erfrecht, is er volgens het hof ook sprake van een fictief vruchtgebruik. Voor de berekening van de erfbelasting van belanghebbende wordt de fiscale verkrijging van belanghebbende vermeerderd met de waarde van het fictief vruchtgebruik.
- Tot slot gaat het in deze zaak om de vraag hoe de voorgeschoten erfbelasting verwerkt wordt. Het is gebruikelijk dat degene die het vermogen verkrijgt (i.c. moeder / de langstlevende echtgenote), de erfbelasting van de kinderen voldoet. De kinderen verkrijgen immers slechts een vordering en geen contanten. Moeder betaalt belasting die de kinderen verschuldigd zijn. Zij heeft derhalve een vordering op de kinderen. Moeder kan haar vordering salderen met de schuld die zij heeft uit hoofde van de overbedeling. Het alternatief is niet te salderen, waardoor moeder een vordering op de kinderen heeft wegens voorgeschoten erfbelasting en een schuld wegens overbedeling. De inspecteur stelt dat de laatste variant in deze casus van toepassing is omdat uit de feiten blijkt dat moeder en zoon dit onderling hebben afgesproken. Normaliter bepaalt het testament hoe deze vordering wordt verwerkt.

Tip! Als de erfgenamen willen afwijken van de testamentaire rente, moeten zij dat binnen de aangiftetermijn doen. Wordt nadien een afwijkende rente afgesproken, dan is sprake van een schenking.

Tip! Als op de vordering wegens onderbedeling een rente wordt vergoed, is het meestal voordelig om de door de langstlevende ouder voorgeschoten erfbelasting niet te salderen met deze vordering. De hoofdsom is dan immers groter, waardoor de rente over een hoger bedrag wordt berekend. Op termijn kan dat tot een besparing van erfbelasting leiden.

Drs. P.A. Schut RB (Schut & Bruggink Estate Planners te Haarlem)